
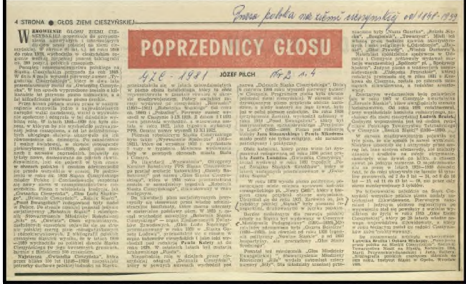

<p>Logotyp</p> 	<p>Nazwa instytucji</p> <p>Muzeum Ustrońskie</p>	
<p>Tytuł jednostki / publikacji / fotografii Poprzednicy Głosu, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, 9 – 15 X 1981, Rok XXIII, nr 2(1058), s. 4.</p>		
<p>Ilość stron oryginału 1</p>	<p>Ilość skanów 1</p>	<p>Liczba plików publikacji 1</p>
<p>Autor Józef Pilch</p>	<p>Wydawnictwo / zakład fotograficzny Śląskie Wydawnictwo Prasowe</p>	
<p>Miejsce wydania Katowice</p>	<p>Rok wydania / Data powstania 1981</p>	
<p>Sygnatura ---</p>	<p>Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.) Czasopismo</p> 	
<p>Wymiary (wys x szer) 26,5 x 14,7 cm</p>	<p>Stan zachowania ---</p>	<p>Charakterystyka skanowanego obiektu Artykuł poświęcony rozwojowi polskiej prasy na Śląsku Cieszyńskim w okresie od 1848 do 1939 roku. Autor wymienia zarówno wychodzące po polsku tytuły, jak i środowiska, które owe gazety reprezentowały.</p>
<p>Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce) XIX, XX wiek, Polska Rzeczpospolita Ludowa, Józef Pilch, Paweł Nikodem, Józef Londzin, Paweł Kaleta, Jan Stonawski, Ludwik Brożek, Oskar Michejda, Cieszyn, Ustroń,</p>		
<p>Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuznia, letnicy itp.) kultura, historia, Śląsk Cieszyński, „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, popularyzacja wiedzy, prasa polska, prasa na Śląsku Cieszyńskim, „Gwiazdka Cieszyńska”, „Dziennik Cieszyński”, „Głos Ludu Śląskiego”, „Robotnik Śląski”, „Poseł Ewangelicki”, bibliografia,</p>		
<p>Prawa autorskie ---</p>		

POPREDNICY GŁOSU

420-1981

JÓZEF PILCH

Nr 2 s. 4

WZNOWIENIE GŁOSU ZIEMI CIESZYŃSKIEJ prowokuje do przypomnienia niezwykłych i interesujących dziejów prasy polskiej na ziemi cieszyńskiej. W okresie 91 lat, t.j. od roku 1848 do roku 1939, wychodziło w cieszyńskim regionie według niepełnej jeszcze bibliografii ok. 280 pozycji polskich czasopism.

Początek czasopiśmiennictwa polskiego na Śląsku Cieszyńskim przypada na rok 1848. W dniu 6 maja wyszedł pierwszy numer „Tygodnika Cieszyńskiego”, który w dwa lata przemianowany został na „Gwiazdkę Cieszyńską”. W ten sposób wyprzedzone zostało o kilkanaście lat pierwsze pismo niemieckie, a o lat kilkadziesiąt pierwsze pismo czeskie.

Przez blisko półtora wieku prasa w naszym regionie stanowiła jedno z najważniejszych narzędzi walki narodowej, walki o wyzwolenie społeczne i odegrała w tej dziedzinie wybitną rolę. W latach 1848—1939 nie było okresu, w którym by nie wychodziło przynajmniej jedno czasopismo, a od lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia ukazywało się ich równocześnie ok. dziesięć. Po zakończeniu I wojny światowej, w okresie propagandy plebiscytowej (1919—1920), obok pism znanych z okresów poprzednich, pojawiły się tytuły nowe, dostosowane do potrzeb chwili. Szowinizm, jaki się pojawił w tym czasie w obozach polskim i czeskim odzwierciedlił się przede wszystkim w prasie. Po podzieleniu w roku ok. 1920 Śląska Cieszyńskiego między Polskę i Czechosłowację rozpętał się nowy okres w czasopiśmiennictwie cieszyńskim. Pisma z wioletoletnią tradycją, jak „Gwiazdka Cieszyńska”, „Głos Ludu Śląskiego”, „Dziennik Cieszyński”, „Rolnik Śląski”, „Poseł Ewangelicki” redagowane były nadal w Polsce. Po stronie czeskiej pozostał jedynie socjalistyczny „Robotnik Śląski” i miesięcznik Stowarzyszenia Młodzieży Robotniczej „Siła” pt. „Oświata”. Obok wymienionych, zasłużonych czasopism pojawiło się po stronie polskiej szereg pism różnogatunkowych i różnokierunkowych. Z bibliografii polskich czasopism śląskich wynika, że w latach 1920—1939 wychodziło po polskiej stronie Śląska Cieszyńskiego (w jego ówczesnych granicach, łącznie z Bielskiem) 109 czasopism.

Najstarsza „Gwiazdka Cieszyńska”, która przez blisko 100 lat (1848—1939) zaspokajała potrzeby duchowe polskiej ludności na Śląsku,

przekształciła się w latach osiemdziesiątych w pismo obozu katolickiego, który to obóz reprezentowała w zasadzie również w okresie międzywojennym. Polscy socjaliści zaczęli wydawać po cieszyńskiej „Równości” (1897—1901) „Robotnika Śląskiego” (od roku ok. 1904) i „Pobudkę”. Pierwszy numer wyszedł w Cieszynie 5 IX 1920. Z dniem 2 I 1921 roku przestała wychodzić, a wznowiona została w roku 1922, jako tygodnik wyborczy PPS. Ostatni numer wyszedł 12 XI 1922.

Pismem robotniczym Śląska Cieszyńskiego było także „Wyzwolenie Społeczne” (1918—1931), które od września 1922 r. wychodziło 2 razy w tygodniu. Miejscem wydawania były w pewnych okresach miasta Biała i Cieszyn.

Po likwidacji „Wyzwolenia”. Okręgowy Komitet Robotniczy PPS Śląska Cieszyńskiego przejął mutację katowickiej „Gazety Robotniczej” pod nazwą „Głos Śląska Cieszyńskiego”, która w 1934 roku przekształcona została w samodzielny tygodnik „Robotnik Śląska Cieszyńskiego”, zlikwidowany w roku następnym.

Do likwidacji pism socjalistycznych przyczyniły się stosowane przez władze administracyjne konfiskaty, które mocno uderzały w materialne podstawy pism. W 1935 r. zaczął wychodzić sanacyjny „Robotnik Śląska Cieszyńskiego” — organ Zjednoczonych Związków Zawodowych. „Głos Ludu Śląskiego”, przemianowany w roku 1930 w „Śląską Gazetę Ludową”, przekształcił się z czasem w organ ludowców cieszyńskich i jako taki wychodził pod redakcją **Pawła Kalety** aż do roku 1939. W ostatnich latach był mutacją krakowskiego „Piasta”.

Niepoślednią rolę w dziejach prasy cieszyńskiej odegrał „Dziennik Cieszyński”, który w pewnych okresach wychodził pod

nazwą „Dziennik Śląska Cieszyńskiego”. Dnia 6 czerwca 1906 roku wyszedł pierwszy numer w Cieszynie. Programem pisma była obrona polskość ziemi cieszyńskiej. W okresie międzywojennym pismo przybrało oblicze narodowe, a kiedy kończył się jego żywot, było już w pełni pismem endeckim. Do roku 1938 (przyłączenie Zaolzia), wychodził założony w roku 1910 „Poseł Ewangelicki”, który był kontynuatorem michedowskiego „Przyjacieła Ludu” (1885—1909). Pismo pod redakcją księży **Jana Stonawskiego** i **Pawła Nikodema** miało profil nie tylko religijny, ale zarazem patriotyczny i polityczny.

Obóz katolicki, który przez wiele lat dysponował redagowaną od roku 1890 przez **prata Józefa Londzina** „Gwiazdką Cieszyńską” zaczął wydawać w roku 1931 tygodnik „Poseł Związku Śląskich Katolików”, który w latach następnych przemianowano w „Gwiazdkę Śląską”.

W roku 1878 wyszło pismo polityczne, poświęcające wiele miejsca sprawom kościoła ewangelickiego pt. „Nowy Czas”, który z biegiem czasu przybrał oblicze antypolskie. Utrzymał się do roku 1927. Zarówno on, jak założony później „Śluzak” były pismami renegackimi, drukowanymi w języku polskim.

Bardzo zasłużonym dla rozwoju polskiej szkoły na Śląsku był wydawany w Cieszynie „Miesięcznik Pedagogiczny” (1892—1939). Do rolników adresowana była „Gazeta Rolnicza” (1930—1932), jak również od roku 1930 tygodnik polityczny „Nowiny Śląskie”, a od 1935 bezpartyjny, ale prorządowy „Głos Stanu Średniego”.

Powstał też miesięcznik „Głos Młodzieży Ewangelickiej”, Stowarzyszenie Młodzieży Robotniczej „Siła” wydało natomiast cztery numery „Siły”. Dla młodzieży szkolnej prze-

znaczone były „Nasza Gazetka”, „Szkoła Śląska”, „Rozgłośnik”, „Towarzysz”. Mieli też własną prasę badacze zjawisk okultystycznych i sekt religijnych („Odrodzenie”, „Hejnał”, „Głos Prawdy”, „Wiedza Duchowa”).

Natomiast spółdzielnie spożywcze w Ustroniu i Cieszynie próbowały wydawać mutację warszawskiej „Spólnoty” pt. „Spożywczy Społem”. Jedyne pismo o tendencjach komunistycznych „Chłopska Przyszłość”, której redakcja przeniosła się w roku 1931 z Krakowa do Cieszyna, została po czterech miesiącach zlikwidowana, a redaktor aresztowany.

Znaczącym wydarzeniem było pojawienie się w roku 1907 w Cieszynie kwartalnika „Zaranie Śląskie”, które uwzględniało szeroko ludoznawstwo. Od roku 1931 redaktorem, przy współdziałaniu komitetu redakcyjnego, zastąpiony dla ziemi cieszyńskiej **Ludwik Brożek**. Godnymi wspomnienia jest też siedem roczników Polskiego Towarzystwa Tatrzńskiego w Cieszynie „Beskid Śląski” (1930—1936).

W okresie międzywojennym pojawiło się tyle pism, że nie sposób je nawet wymienić. Niektóre umocniły się i utrzymały przez szereg lat, inne niczym efemerydy, nie znalazły uznania i środków na swoje utrzymanie, skończyły więc żywot po kilku, a czasem nawet po jednym numerze. O zapotrzebowaniu na prasę w latach 1920—1939 dowodzi fakt, że do roku ukazywało się łącznie 45 tytułów prasowych, od 2 do 5 lat — 34, od 6 do 10 lat — 15, od 11 do 15 lat — 10, zaś przez cały okres międzywojenny 5 tytułów.

Po hitlerowskim najezdzie na Śląsk Cieszyński wszystkie polskie pisma zostały natychmiast zlikwidowane. Pierwszym natomiast i jedynym pismem regionalnym po wyzwoleniu stał się powołany z wielkim wysiłkiem do życia w roku 1955 „Głos Ziemi Cieszyńskiej”, który po 20 latach władze nowego województwa zlikwidowały, a który w roku bieżącym został ku radości Cieszyńców znów reaktywowany.

Do opracowania artykułu wykorzystano: **Ludwika Brożka** i **Oskara Michejdy**, „Powojenna prasa polska na Śląsku Cieszyńskim”, Roczniki Towarzystwa Nauk na Śląsku, Katowice 1934, **Maril Przyweckiej-Saneckiej** i **Jana Reitera**: „Bibliografia polskich czasopism śląskich do 1939 roku, Instytut Śląski w Opolu, Wrocław 1960.